

Notat

Dato: 21.12.2012

Saksnr./arkivnr.: 2012/6290

Til: Kunnskapsdepartementet

Fra:

Anette Kantor Eriksen

Høringsuttalelse - forslag til endringer i opplæringslov og privatskolelov

Vi viser til høringsnotat om forslag til endringer i opplæringslov og privatskolelov om spesialundervisning og psykososialt miljø, ref. 12/4779.

Høringen ble sendt ut til alle instituttene ved fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier, og vi har følgende tilbakemeldinger:

De endringer som er foreslått, er slik vi leser det, i tråd med intensjonene til FNs konvensjon om barnets rettigheter, som jo er overordnet norsk barnelovgivning. Generelt sett vil de endringer som er foreslått, etter vårt syn, styrke elevens rettigheter og utvide skoleeiers ansvarsområde- og plikter.

Mer konkret vil fakultetet trekke frem og kommentere følgende fire punkter:

- plikt til å vurdere utbyttet av opplæringen før vedtak om spesialundervisning
- forslag om å erstatte halvårsrapport om spesialundervisning med én årlig rapport
- samarbeid om utarbeiding og oppfølging av tiltak og mål i individuell plan
- bruk av personale i skolen som ikke er ansatt i undervisningsstilling og som skal hjelpe til i opplæringen

Plikt til å vurdere utbyttet av opplæringen før vedtak om spesialundervisning

Presiseringen bygger på kjente premisser som a) en voksende tildeling av spesialundervisning b) en tiltakende bruk av spesialundervisning på høyere klassetrinn med omkring 10 % elever med spesialundervisning på ungdomstrinnet c) en sammenheng mellom kvaliteten på den ordinære

undervisninga og omfanget av spesialundervisning d) en styrket satsing på forebyggende tiltak og e) en understreking av at opplæringa skal tilpasses den enkelte elevs evner og forutsetninger.

Endringsforslaget bringer inn i lovverket en presisering om at det er den enkelte skole og lærers plikt å vurdere om en elev har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og om dette ikke er tilfellet, prøve ut alternativer innenfor rammen av tilpasset opplæring før det i samarbeid med foresatte, sendes melding om behov for spesialundervisning til PP-tjenesten. Det understrekes at innstramningen ikke har til hensikt å ramme elever med rett til spesialundervisning, men å sikre prinsippet om likeverdig og tilpasset opplæring for de elever som trenger spesiell tilrettelegging.

Høringsnotatet peker på tiltak som er satt i verk for å heve kvaliteten på grunnskolelærerutdanninga, som bl.a. klasseledelse og et styrket fokus på grunnleggende ferdigheter. Disse tiltakene bidrar imidlertid ikke med de profesjonsspesifikke kompetanser som endringen innebærer. Det at skolen i større grad tillegges ansvar for å evaluere om en elev har et tilfredsstillende utbytte av opplæringen eller ikke, vil fordre spesifikk vurderingskompetanse – en kompetanse som i dag ikke er tilstede ved alle skoler. Endingen vil dermed kunne bidra til det motsatte av intensjonen, nemlig til en utsetting av forebyggende tiltak på tidlige klassetrinn i påvente av at vurdering skal foretas. En slik endring vil også utfordre likeverdsprinsippet. En streng praktisering av dette vil sette mange skoler som tidligere har fått hjelp av PP-tjenesten, i en vanskelig situasjon.

Om en skal hindre en slik negativ følgeeffekt, vil det være behov for en parallell satsing på utvikling av kartleggingsverktøy for bruk i skolen og kartleggingskompetanse hos lærere og spesialpedagoger for å tilføre de kvalifikasjoner som er nødvendige.

Halvårsrapport om spesialundervisning omgjøres til en årlig rapport

Om denne endringen er til fordel for eleven, skolen eller begge parter, avhenger av flere faktorer og kan diskuteres. Endringsforslaget beskriver et noe overambisiøst vurderings- og rapporteringsregime rundt elever med spesialundervisning, og at skolens rapporteringsplikt for elever med denne retten, reduseres til én årlig rapport som redegjør for- og evaluerer elevens spesialundervisning. Hensikten er å redusere rapporteringsbyrden, samt å synliggjøre systemet for planlegging, vurdering og oppfølging av elever med spesialundervisning gjennom å sette dette inn i samme ramme som for elever som mottar undervisning etter den ordinære læreplanen.

Utfordringen ved spesialundervisning er imidlertid ikke først og fremst rapporteringen, men å synliggjøre, drøfte og reflektere omkring de mål og det innhold som spesialundervisningen omfatter. Dette er først og fremst et kompetansespørsmål som fordrer et aktivt samspill mellom pedagogisk personell, elev og foresatte.

For at endringene kvalitativt sett skal kunne bidra til et styrket elevarbeid for elever med behov for spesialundervisning, er det imidlertid avgjørende at de betingelsene som forskriftenes kapittel 3 omfatter, også understreker at gjelder elever med spesialundervisning, og etterlever de anbefalinger som er gitt i Utdanningsdirektoratets «*Veileder til opplæringsloven om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning*».

I departementets kommentar understrekes det at «...*utviklinga skal vurderas ut frå måla som er satt i elevens opplæringsplan*» (: 14). Dette løfter ytterligere fram behovet for et kyndig personale som utformer individuelle opplæringsplaner (IOP-er), og som balanserer elevens særskilte læringsbehov med de utfordringer læreplanen setter. Det bør samtidig understrekes at dette ikke må betraktes som en begrensning for elever med spesialundervisning, men at elever med en IOP og spesialundervisning også omfattes av de læringsmålene i planverket som ikke er erstattet av individuelle mål i den individuelle opplæringsplanen.

Samarbeid om utarbeiding og oppfølging av tiltak og mål i individuell plan

Høringsforslaget trekker opp en grense mellom øvrige hjelpetjenester og skolens ansvarsområde og oppgaver. Denne oppgangen er klargjørende og avgjørende for at ikke skolens lærere skal tilføres ytterligere oppgaver utover de som er knyttet til elevers undervisning og læringsmessige utvikling. Samtidig inviterer presiseringen til at skolen mer aktivt deltar i samordningen av tjenestetilbudene. En slik samordning vil være til avgjørende hjelp for elever og familier som daglig er avhengig av tjenester fra en rekke fagmiljøer.

Det er imidlertid grunn til å framheve plansiden i et slikt samarbeid, der skolens IOP og *individuell plan* er begge virkemidler forankret i ulike lovverk. Skolens oppgave vil være naturlig å avgrense til aktiviteter som til vanlig foregår i skolen, eller som til vanlig omfattes av det å ha undervisning med elever med omfattende behov for hjelp og støtte. Dersom en elev som har en IOP får utarbeidet en individuell plan, kan IOP-en inngå som en del av denne. Samtidig er det viktig å fastholde prinsippet om at en *individuell plan* ikke kan erstatte en IOP eller skolens opplæring.

Bestemmelse om personale i skolen som ikke er ansatt i undervisningsstilling og som skal hjelpe til i opplæringen

Høringsuttalelsen omfatter også en presisering om bruk av «*personale i skolen som ikke er ansatt i undervisningsstilling og som skal hjelpe til i opplæringen*». Lovverket tar dermed inn over seg at det er behov for ulike yrkesgrupper i skolen, men understreker samtidig læreren som den sentrale pedagogiske aktøren. Departementet foreslår i denne sammenheng at det skal inngå i lovbestemmelsen at personale som ikke er ansatt i undervisningsstilling for å hjelpe til i

opplæringen, «...skal få nødvendig veiledning» (: 54). Denne presiseringen vil kunne styrke innholdet i skolen, men det er et spørsmål om den åpenheten som ligger i «...skal få nødvendig veiledning» må presiseres ytterligere utover det generelle veiledningsansvar som i dag påhviler rektorrollen om de skal bidra til de effekter som er tilsiktet.

Ut over dette har vi ingen merknader.

Med hilsen

Knut Patrick Hanevik
dekan

Cecilie Wilberg
fakultetsdirektør